

פרשת תרומה

1. ויקחו לי תרומה. במדרש רבה (פרשה זו ל"ג, א) הדא הוא דכתיב (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה משל למלך וכו' נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול וכו' בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו וכו'. יש להבין דפתח כביכול נמכרתי עמה דדרש ויקחו לי ואחר כך מסיק שיעשו לו קיטון אחד ועשו לי מקדש. אך הענין שבאמת בשעת מתן תורה שכששמעו ישראל דיבור אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם וכששמעו לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (שיר השירים רבה א, ט"ו) אז לא היה כלל חילוק מחנות רק כל מחנה ישראל שהיה מוקף בענני כבוד היה נקרא מחנה שכינה שה' יתברך שוכן בלב ישראל בלב כל אחד ועל זה נאמר ויקחו לי כביכול נמכרתי עמה ועל דרך מה שמוכא בזה"ק (ח"ב ט"ו) דקודשא בריך הוא תורה איקרי ואין תורה אלא קודשא בריך הוא. ומטעם זה נדרש (ברכות כ"א.) לברכת התורה מלפניה מדכתיב (דברים ל"ב, ג) כי שם ה' אקרא וגו' דתורה נקרא שם הוי"ה דכל התורה שמות הקב"ה. וכתיב (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם והיינו לכל אחד מישראל כמו שנאמר (דברים ל"ג, ד) מורשה קהלת יעקב ובמדרש (ויקרא רבה ט', ג) קהלת ינאי אין כתיב אלא קהלת יעקב וכו' דלכל אחד מישראל נתן ה' יתברך הלקח טוב וכל הדברי תורה שורשם מאמר אנכי וגו' וכל תרי"ג מצוות נקראו

[א] ויקחו לי תרומה. במדרש רבה (פרשה זו ל"ג, א) הדא הוא דכתיב (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה משל למלך וכו' נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול וכו' בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו וכו'. יש להבין דפתח כביכול נמכרתי עמה דדרש ויקחו לי ואחר כך מסיק שיעשו לו קיטון אחד ועשו לי מקדש. אך הענין שבאמת בשעת מתן תורה שכששמעו ישראל דיבור אנכי נתקע תלמוד תורה בלבם וכששמעו לא יהיה נעקר יצר הרע מלבם (שיר השירים רבה א, ט"ו) אז לא היה כלל חילוק מחנות רק כל מחנה ישראל שהיה מוקף בענני כבוד היה נקרא מחנה שכינה שה' יתברך שוכן בלב ישראל בלב כל אחד ועל זה נאמר ויקחו לי כביכול נמכרתי עמה ועל דרך מה שמוכא בזה"ק (ח"ב ט"ו) דקודשא בריך הוא תורה איקרי ואין תורה אלא קודשא בריך הוא. ומטעם זה נדרש (ברכות כ"א.) לברכת התורה מלפניה מדכתיב (דברים ל"ב, ג) כי שם ה' אקרא וגו' דתורה נקרא שם הוי"ה דכל התורה שמות הקב"ה. וכתיב (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם והיינו לכל אחד מישראל כמו שנאמר (דברים ל"ג, ד) מורשה קהלת יעקב ובמדרש (ויקרא רבה ט', ג) קהלת ינאי אין כתיב אלא קהלת יעקב וכו' דלכל אחד מישראל נתן ה' יתברך הלקח טוב וכל הדברי תורה שורשם מאמר אנכי וגו' וכל תרי"ג מצוות נקראו

בזוה"ק (ח"ב פ"ב:) תרי"ג זיני עיטא שהם עצות איך לזכות שיאיר בלב מאמר אנכי ה' אלהיך ועל זה ההכרה אמרו שנתקע תלמוד תורה בלבם במאמר אנכי ושם ה' יתברך שוכן בלב ועל זה נאמר ויקחו לי כנ"ל אבל לאחר שחזר יצר הרע למקומו אז אמר ה' יתברך ועשו לי מקדש שבכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שיהיה מקום מיוחד לשכינה.

10 וכבר אמרנו דהוא בעולם שנה ונפש מקום המקדש בעולם. ויום שבת בשנה שאז ה' יתברך שוכן בלב ישראל ונעשה הלב הר קדשי שה' יתברך משפיע דברי תורה בלב כל אחד מישראל וכתיב (ישעיה י"א, ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי דא ליבא דמדוריה דיצר הרע ביה (וזהר מדרש הנעלם ח"א קל"ח.) שבשבת שנעשה הלב בחינת בית המקדש הר קדשי ניצול מקטרוג היצר הרע. ותלמידי חכמים דמשתדלי באורייתא 20 אתקריאו ודמיין לשבתות כמ"ש ברעיא מהימנא (וזהר ח"ג כ"ט: קכ"ד סוף ע"ב) והיינו שכלב המשתדלין באורייתא משפיע ה' יתברך דברי תורה תמיד דברי אשר שמתי בפין ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (וזהר ח"א ר"ב.) ונעשה הלב הר קדשי. והם מקדש בנפש.

ועל אלו השלשה כתיב ועשו לי מקדש שכל אחד מישראל יש לו חלק בזה שהעשייה מצד ישראל דהמקדש ומשכן נעשו מנדבות לב ישראל וכמו שאמרו במדרש רבה (פרשה

זו ל"ג, ח) אפילו אחד מישראל יכול לעשותו שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו דהעיקר נעשה מנדבות לבב וכמ"ש בזוה"ק (פרשה זו קל"ד:). וכן קדושת יום השבת יש לכל אחד מישראל חלק בו וכמו שנאמר (שמות ל"א, ט"ו) לעשות את השבת שישאל העושיין ומכניסין קדושה ליום השבת וכמו שנאמר (שם כ', ח) זכור לקדשו שמור לקדשו ונתבאר כמה פעמים. וכן קדושת תלמידי חכמים דמשתדלי באורייתא כל אחד מישראל יש לו חלק בו שהם העושים הקדושה וכמו שאמרו (תולין ג"ו:) כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו וכו' והיינו דקדושת השרים והפרנסים מצד ישראל שהם ממנים אותם וכן קדושת הכהנים בא מצד ישראל ועל דרך שאמרו (ערכין י"ז.) פרנס לפי דורו. ומצינו (שמות רבה מ"ב, ב) לך רד אמר לו לא בשביל כבודך אתה עולה לכאן אלא בשביל כבוד בני אמרתי לזקן שלהם והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו וכו' כשיהיו בניך צדיקים הם מתרוממים ועולים וכן שלוחיהם מתעלים עמהם וכו' וכן דקדק במדרש (שם ל"ו, א) ממנו יתד זה כהן גדול וכו' וכן הוא אומר ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מהיכן מתוך בני ישראל וכו' דייקא מתוך קדושת ישראל הופיע הקדושה על אהרן ובניו וכמו שנאמר (דברי הימים א כ"ג, י"ג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו וגו' דעל ידי שישאל הם קדושים כמו

3 באורייתא וכמו שאמרו כמה פעמים ממה שאמרו (שבת קי"ט.) מי עדיפת לן מינה דסעודת שבת של כל אחד מישראל היא סעודת תלמיד חכם. ועל זה נאמר כי לקח טוב נתתי לכם לכל אחד מישראל כמו שנאמר (דברים ל"ג, ד) מורשה קהלת יעקב והיינו אף עמי הארץ שנקראו בית יעקב (בבא מציעא ל"ג:) והיינו שכל אחד מישראל יש לו חלק בתורה ויש להם שייכות למקום המקדש שבאין ליראות ברגל מפני שהיה להם חלק בעשייה ונדבות לב. וכן בקדושת תלמידי חכמים בנוי דמלכא שהם משכן בנפש יש להם שייכות שמתעלין בשביל ישראל וכן בקדושת שבת דישראל מכניסין קדושה לשבת:

4 שנאמר בכמה פסוקים נבדלו אהרן ובניו להיות קודש קדשים. וכן קדושת כל פרנסי ישראל בא מקדושת ישראל ואף משה רבינו ע"ה שתיכף בשעה שנולד נתמלא הבית כולו אור כמו שאמרו בסוטה (י"ב.) מכל מקום נתרומם מעלתו בשביל קדושת ישראל וכמו שאמרו במדרש הנוכר. ועל זה נאמר ועשו לי מקדש.

10 ועל כן יש לכל אחד מישראל חלק בקדושת המקדש וקדושת השבת שהוא המקדש בשנה וקדושת תלמידי חכמים שהם קדושת המקדש בנפש והוא מפני שהם העושים המקדש. ובשבת כל אחד מישראל זוכה להיות מכלל תלמידי חכמים משתדלי

2. יאמר תגה ספר חזקן אמת תגה זכרון ל' אצל

8 [ה] בתנחומא (פרק ב') ויקחו לי תרומה זה שאמר הכתוב כי לקח טוב וגו' שני פרקמטוטין וכו' אמרו בוא ונחליף וכו' מה שביד זה אין ביד זה וכו' אבל התורה אינה כן זה שונה זרעים וכו' השנו זה לזה נמצא ביד זה שנים וביד זה שנים וכו'. וכבר הקשו דהא כן הוא בכל החכמות שאחד מלמד לחבירו חכמתו ביד כל אחד שתי החכמות. ואם בחליפי כלי אומנות וספרים גם בתורה אם יחליפו ספר על ספר מה שביד זה אין ביד זה וגם כן לא יתקיימו שניהם ביד כל אחד. אך הענין דדברי תורה נקרא לקח טוב שקונים הדברי תורה בקנין שנחקק בלב כמו שאומרים הוא יפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו. ותכלית הדברי תורה אינו רק לידע המעשה לעשות רק הדברי תורה בעצמותו לקח טוב שנחקק בלב. מה שאין כן בשאר החכמות שהלימוד והידיעה אינו פועל כלל כנפש האדם והתועלת הוא רק כשיצא לפעולת אדם ואז המעשה שיעשה זה לא יעשה רעהו. אבל תועלת הדברי תורה לחקוק ולהאיר הלב זה פועל כל אחד לעצמו ולחבירו ואדרבה לימוד השנים מועיל יותר ממה שילמדו כל אחד לבדו.

8 ואיתא (ברכות ו') מנין לשנים שיושבים ועוסקים בתורה ששכינה עמהם שנאמר (מלאכי ג', ט"ז) אז נדברו יראי ה' וגו' כתוב נדברו ולא כתוב דברו דהעיקר להיות דברי אלהים חיים דברי אשר שמתי בפיו ואז השכינה מדברת מתוך גרונו ויתכן לשון נדברו. וכתוב יראי ה' שכל שהם יראי ה' דבריהם נשמעים כמו שאמרו (ברכות ו') מקרא דסוף דבר הכל נשמע וגו' ואז פועל כל אחד בחבירו שיוחקקו הדברי תורה בלב. וכיון שהאדם מדבר והוא דבר ה' פי ה' כמו שאמרנו כמה פעמים בענין מלכות פה ובמה שמוכא בספר יצירה (פרק ד') דבשבת נוצר פה בנפש אף שכבר דיבר אדם הראשון בערב שבת רק דאז נברא שיהיה מדבר ויהיה פי ה' וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג ר"א:). וכתוב (ישעיה נ"ה, י"א) כן יהיה דברי אשר יצא מפי וגו' כי אם עשה את אשר חפצתי וגו' ממילא נחקק הדברי תורה בלב ומאיר בו אור ה' ועל זה נאמר (מלאכי ג', ט"ז) ויכתב ספר זכרון לפניו וגו' ושמעתי מרבינו הקדוש זצוקללה"ה תורה בלב:

2. 6 יציר מרמו וכו' אצל

9 [ח] וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו. ופירש רש"י שלשה ארונות עשה בצלאל שנים של זהב ואחד של עץ וכן הוא בגמרא (יומא ע"ב:) והרא"ם הביא שתמה הרב אברהם בן עזריה דאחר שעשו הארון זהב מה צורך לעץ. דשאר כלים וקרשים שהיו של עץ היו רק מצופים זהב מה שאין כן הארון שהיה ארון זהב ולחד מאן דאמר עוביו טפח למה נצרך לעץ. אך הענין דאיתא (תנחומא פרשה זו י') במזבח שנעשה מעצי שטים דיבואו עצי שטים ויכפרו על שטותן ובגמרא (בכורות ה'): מאי לשון שטים וכו' שנתעסקו בדברי שטות והיינו כמו שאמרו (סוטה ג'). אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנאמר כי תשטה. דענין התאוה הוא באמת שטות וטפשות שהוא דבר מאוס כמו שאמרו (שבת קנ"ב.) אשה חמת מלא וכו' והוא דבר נתעב ומזוהם והחוטא מתעב עצמו בשביל מילוי תאוותו רגע אחד ומפסיד טוב עולם הבא ואין שטות וטפשות גדול מזה ובשטים קלקלו במעשה פעור. וזה ענין ארון עצי שטים שמרמו נגד יצר הרע דתאוה שאמרו (סוכה נ"ב.) שמתגרה בתלמידי חכמים יותר מכולם וכו' כל הגדול מחבירו יצרו גדול

10 הימנו ולהבין למה מתגרה יותר בתלמידי חכמים ובגדול יהיה יצרו גדול. אכן כבר אמרנו דיצר היינו חשק כמו שנאמר (דברי הימים א' כ"ט, י"ח) ליצר מחשבות לבב עמך שה' יתברך ברא את האדם ביצר שמשוקע בו ענין חמדה והבחירה נתונה לאדם להכניס החמדה לקדושה או להיפך חס ושלום ובמבול שקלקלו כתוב (בראשית ו', ה') וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום שהכניסו החשק והחמדה רק לרע לענין תאוה. ושורשי הקליפות הם דישמעאל ועשו וכמו שכתב האר"ז"ל שמהם נסתעפו שלשים וחמש מימינא ושלשים וחמש משמאלא. וקליפת ישמעאל הוא דתאוה וחמדה זרה וקליפת עשו דרציחה וכעס. ועכשיו נצרך עוד בקדושה ענין הכעס למחיית עמלק ורוגזא דרבנן. אבל לעתיד כשיבוער כל הרע יתבטל קליפה זו ועל זה נאמר (עובדיה א', י"ח) ולא יהיה שריד וגו'. מה שאין כן קליפת ישמעאל שהוא יצר הרע דתאוה איתא בזוה"ק (ח"א קל"ז. קל"ח.) שלא יתבטל לגמרי רק דנקרא לכן כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה ואמרו דאלמלא יצר הרע חדותא דשמעתא לא ליהוי. שזה תכלית שנברא היצר להיות חשק וחמידו דאורייתא וזה שאמרו בגמרא (שם)

11 אם פגע כן מנוול זה משכהו לבית המדרש היינו למשוך החמדה להיות חמידו דאורייתא ולכן הגדול מחבירו מצד ששקוע בו חמידו דאורייתא ביותר וזה לעומת זה עשה האלהים על כן מתגבר אצלו גם החמדה לצד ההיפך מה שאין כן מי שאין מגדיל בעצמו החמידו דאורייתא גם החמידו להיפך אין לה התגברות. וזה מרמז ארון עצי שטים כי עץ מרמז על התורה שנקראת עץ חיים ושטים מרמז על ההיפך מצד דכל הגדול מחבירו יצרו גדול כנ"ל ועל ידי עץ חיים דתורה מתגבר על יצרו וכובש ענין שטים שהוא רומז לדברי שטות הנזכר. ולעתיד כתיב (יואל ד', י"ח) ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים. דנחל השטים אמרו (במדבר רבה כ'), כ"ב ותנחומא בלק י"ז) דשל זנות היה דהמעין גרם למעשה השטותים ולעתיד כשיתלבן היצר הרע דתאוה ויושאר שיהיה כמו שנברא להיות חמידו דאורייתא. אז יתהפך הנחל להיות מעין מבית ה' להכניס חשק התורה בלב ישראל. והשני ארונות של זהב רומזים לתלמיד חכם שיהיה תוכו כברו כמו שאמרו בגמרא (יומא שם) שעל ידי שיעסוק בתורה בלב שלם בתוכו כברו שרוצה להתדבק בקדושתו יתברך. על ידי כן יוכל להתגבר על היצר להכניסו לקדושה שהקב"ה עוזרו: